

2022

ДАСТУРАМАЛ - МАҶМУИ
САВОЛУ ҶАВОБҶО ОИД БА
ТИҶОРАТИ ЭЛЕКТРОНИ

Маҷмӯаи мазкур аз ҷониби Ассотсиатсияи миллии соҳибкории хурд ва миёнаи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дастгирии молиявии Лоиҳаи USAID оид ба рушди соҳибкорӣ ва муҳити тиҷорат дар доираи амалисозии лоиҳаи E-ComSys - «ТАГРИБ ВА ТАТБИКИ ЭКОСИСТЕМАИ ТИҶОРАТИ ЭЛЕКТРОНӢ ДАР ТОҶИКИСТОН» таҳия карда шудааст.

Маҷмӯа аз ҷониби коршиносони Ассотсиатсияи миллии соҳибкории хурд ва миёнаи Ҷумҳурии Тоҷикистон – номзади илмҳои ҳуқуқ, дотсент Баҳриддинзода Субҳиддин Эсо ва муҳосиби сертификатдор (CAP) Самиҷон Насирҷонов тартиб дода шудааст.

Ассотсиатсияи миллии соҳибкории хурд ва миёнаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҶСП «Вавилон-М» барои машваратҳо дар таҳияи ин маҷмӯа изҳори сипос мекунад.

1. Тиҷорати электронӣ чист?

Тиҷорати электронӣ як соҳаи иқтисод аст, ки тамоми муомилоти молиявӣ ва тиҷоратӣ бо истифода аз шабакаҳои компютерӣ ва равандҳои тиҷоратӣ, ки бо чунин транзаксияҳо алоқаманданд, дар бар мегирад.

2. Технологияҳои асосии тиҷорати электронӣ кадомҳоянд?

Тиҷорати электронӣ ба се технологияи асосӣ асос ёфтааст:

- - имконияти молрасон барои ҷойгиркунии маълумот дар бораи мол ё хидмати худ дар Интернет ва қабули фармоишҳо ба онҳо ба таври электронӣ;
- - имкони дастрасии харидор ба феҳристи электроники ширкатҳои таъминкунанда ва фармоиш додани мол ё хидмат дар интернет;
- - низоми пардохтҳои электронӣ.

3. Шаклҳои асосии тиҷорати электронӣ дар айни замон кадомҳоянд?

Дар айни замон шаклҳои асосии тиҷорати электроники зерин вучуд доранд: интернет-мағоза, хидмати онлайн, низоми савдои электронӣ ва бозор.

4. Модели тиҷорати электронӣ кадом хусусиятҳо, манфиатҳо ва имкониятҳоро пешниҳод мекунад?

Модели тиҷорати электронӣ дорои хусусиятҳо ва манфиатҳо буда, як қатор имкониятҳоро пешкаш мекунад. Ҳамин тариқ, модели тиҷорати электронӣ ба шумо имкон медиҳад, ки хусусиятҳои зеринро дар сайт татбиқ кунед:

- - ҷойгиркунии фармоишҳо ба маҷмӯи молу хизматрасониҳои пешниҳодшуда;
- - нигоҳдории фармоишҳои иҷрошуда дар маҳзани ягонаи маълумот дар сервери ташкилот;
- - пайваст намудани низомии тиҷорати электронӣ бо низомии дохилии баҳисобгирии муҳосибӣ ва коргузориҳо;
- - дастгирии яке аз намудҳои бақайдгирии муштарӣ: мустақилона бидуни тасдиқ, мустақилона бо тасдиқ, маъмурий пас аз ҷорӣ намудани фармоиш;
- - дастгирии идоракунии фосолавӣ, дастгирии техникӣ ва муштарӣ; коркарди фармоиш; пардохтҳои электронӣ ва бонкӣ.

5. Муносибати хидматҳои веб бо тиҷорати электронӣ чӣ гуна аст?

Бозори тиҷорати электронӣ тайи ду даҳсолаи охир аз ҳисоби афзоиши босуръати шумораи корбарони Интернет, рушди динамикии низомии пардохтҳои электронӣ ва рушди мустақими хидматҳои интернетии худӣ онҳо, ки дар ин соҳа фаъолият мекунанд, босуръат инкишоф ёфта истодааст.

6. Асоси техникии тиҷорати электронӣ чист?

Асоси техникии тиҷорати электронӣ ташкили хидмати веб мебошад.

7. Низоми тиҷорати электронӣ дар кадом шакл ба корбарон пешниҳод карда мешаванд?

Бевосита ба корбарон, низоми тиҷорати электронӣ дар шакли вебсайтҳо пешниҳод карда мешаванд. Вебсайт маҷмӯаи ҳуҷҷатҳои электронӣ мебошад, ки ҳар яки онҳо як саҳифа ё файли алоҳидаи сайтро ифода мекунанд, ки дар зери як суроға муттаҳид шудаанд, яъне номи доменӣ ва суроғаи **IP**.

8. Фаъолияти ширкатҳое, ки дар кори худ низоми тиҷорати электрониро ҷорӣ кардаанд, ба кадом имкониятҳо мутамарказ шудаанд?

Ба имкониятҳои асосӣ ноил шудани ширкатҳое, ки низоми тиҷорати электрониро дар фаъолияти худ ҷорӣ кардаанд, дар соҳаи таблиғ, иттилооти маҳсулот, ҳисобдорӣ, пардохтҳои электронӣ ва бонкӣ, ба расмият даровардани интиқол, машварат ва ғайра мутамарказ шудаанд.

9. Корхонаҳои тиҷорати электрониро вобаста ба он ки маҳсулоти худро ба кӣ мефурӯшанд, чӣ гуна тақсим кардан мумкин аст?

Корхонаҳои тиҷорати электрониро вобаста ба кӣ фурӯхтани маҳсулоташон фарқ кардан мумкин аст. Гарчанде ки маъмулан чунин мешуморанд, ки ҳама молҳо ба истеъмолкунандагон фурӯхта мешаванд, ин на ҳамеша чунин аст. Баъзан "муштарӣ" метавонад тиҷорати дигар бошад.

10. Корхонаҳои тиҷорати электрони маҳсулотфурӯшанда ё хидматҳои худро пешниҳодкунанда ба кадом категорияҳо тақсим мешаванд?

Се категорияи асосӣ мавҷуданд, ки корхонаҳои тиҷорати электрони маҳсулот мефурӯшанд ё хидматҳои худро пешниҳод мекунад. Чун қоида, онҳо бо ихтисороти зерин ифода карда мешаванд: B2B, B2C ва B2G.

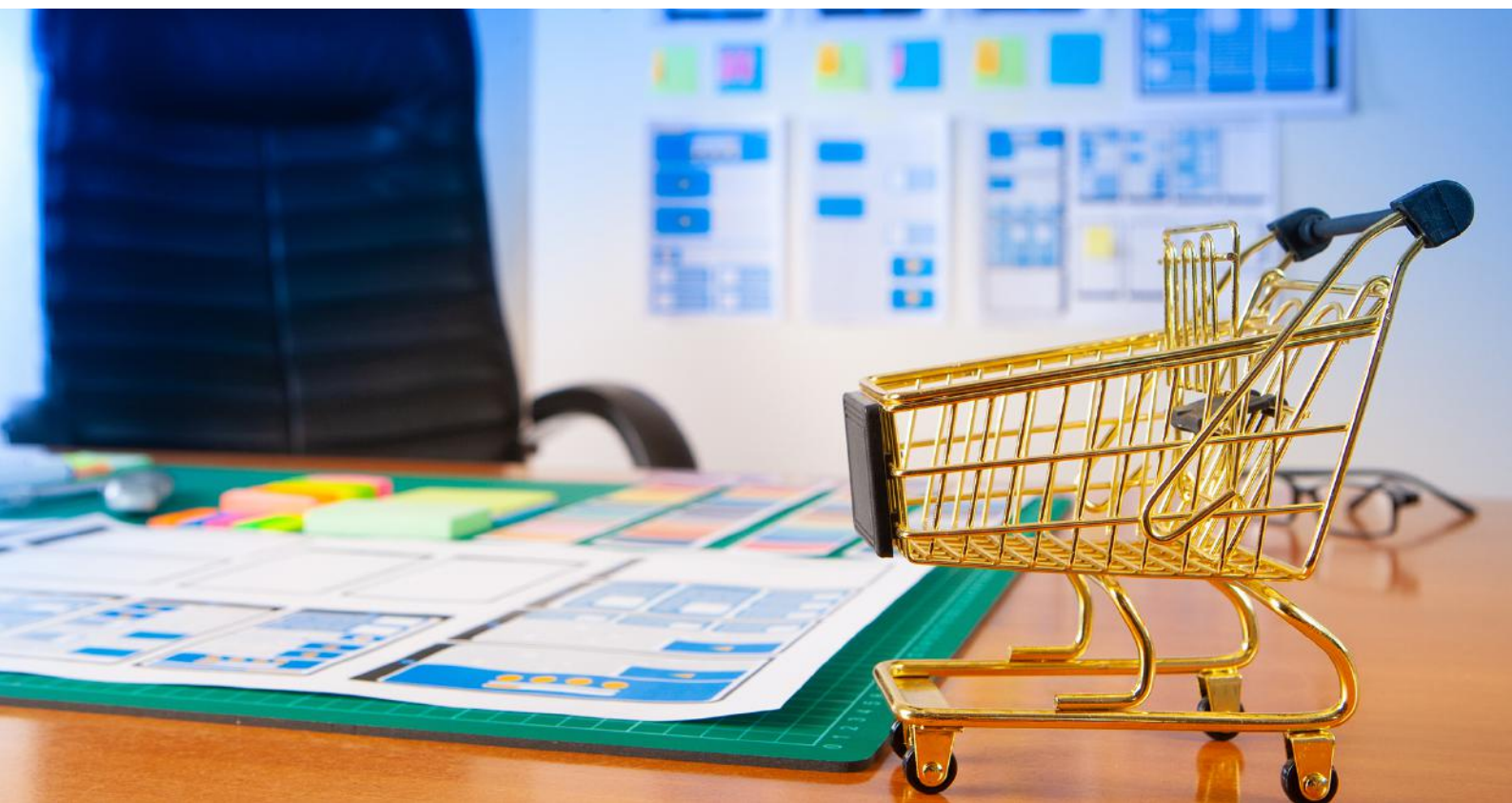

11. Ихтисороти B2B, B2C ва B2G чӣ маъно доранд?

- - **B2B (Business-to-Business)**. Ба ин категория корхонаҳои тиҷорати электроние, ки маҳсулот ё хидматҳои воқеӣ ё рақамиро ба корхонаҳои дигар мефурӯшанд, шомил мебошанд.
- - **B2C (Business-to-Consumer)**. Ба ин категория корхонаҳои тиҷорати электроние, ки маҳсулот ё хидматҳои воқеӣ ё рақамиро ба истеъмолкунандагон мефурӯшанд, шомил мебошанд. Ба он фурӯшандагон ё фурӯшандагони тиҷорати электронӣ, ки маҳсулотро ба истеъмолкунандаи ниҳой мефурӯшанд, дохил мебошанд.
- - **B2G (Business-to-Government)**. Ба ин категория корхонаҳои тиҷорати электроние, ки маҳсулот ё хидматҳои воқеӣ ё рақамиро ба муассисаҳо ё ҳадамотҳои давлатӣ мефурӯшанд, шомил мебошанд.

12. Истилоҳи "Хизматрасониҳои онлайн" чӣ маъно дорад?

Хидматҳои онлайн сайтҳои мебошанд, ки ҳама намуди хидматҳоро пешкаш мекунанд, ки корро хеле осон мекунанд ва вақтро сарфа мекунанд. Бо ёрии чунин сайтҳо дар Интернет шумо метавонед ҳама чизро иҷро кунед: амалиёти пулӣ анҷом диҳед, муошират кунед, ҷустуҷӯ кунед, захира кунед, таҳрир кунед, ирсол кунед ва нашр кунед ва монанди инҳо.

13. Хидматҳои онлайнӣ вобаста ба мавзӯ ва мақсадашон ба кадом намудҳо тақсим мешаванд?

Сарфи назар аз ҳама гуногунии сайтҳо ва хидматҳои, ки онҳо пешниҳод мекунанд, хидматҳои онлайнро метавон ба гурӯҳҳои асосии зерин тақсим кард:

- - Ҷустуҷӯи иттилоот. Ин захираҳо барои кӯмак расонидан ба шумо дар ёфтани маълумоти зарурӣ тарҳрезӣ шудаанд. Инҳо на танҳо базаҳои ҷустуҷӯӣ, балки китобхонаҳои онлайн бо китобҳо, мусиқӣ ё филмҳо, каталогҳо ва маълумотномаҳои гуногун, инчунин тарҷумонҳои онлайнро дар бар мегиранд;
- - Иҷтимоӣ. Ба ин гурӯҳ ҳама гуна шабакаҳои иҷтимоӣ, коммуникаторҳои онлайн, инчунин хидматҳои почтаи электронӣ дохил мешаванд. Бо ёрии чунин хидматҳо, шумо метавонед на танҳо бо одамон, новобаста аз ҷойгиршавии онҳо, муошират кунед, балки инчунин мукотибаи тиҷоратӣ гузаронед, файл фиристед ва ғайра;
- - Хизматрасонии савдо. Ин захираҳо барои харидани ашё ё фармоиши хидматҳо пешбинӣ шудаанд. Ба ин категория на танҳо мағозаҳои интернетӣ, балки хизматрасониҳо оид ба фармоиш додан ва брон кардани чиптаҳо (аз театр то роҳи оҳан), меҳмонхонаҳо ва ғайра дохил мешаванд;
- - Хизматрасониҳои бонкӣ. Бо ёрии чунин захираҳо, шумо метавонед барои харид ё хидмат, масалан, фармоиш дар мағозаи онлайн пардохт кунед ё ҳатто барои хидматҳои коммуналӣ бе зарурати боздиди шахсӣ аз бонк пардохт кунед;
- - Хизматрасонии роҳ имкон медиҳад, ки хатсайр сарфи назар аз намуди нақлиёт, баҳодиҳии бандшавии нақлиёт дар роҳҳо, гирифтани маълумот дар бораи давомнокии сафар ва ғайра.

**14. Оё пардохтҳо барои хидматҳои онлайн вучуд доранд?
На ҳамеша, зеро хидматҳои онлайн пулакӣ ва ройгон
мебошанд:**

- - Дар асоси пулакӣ, пас аз анҷоми расмиёти бақайдгирӣ ва пардохти ҳаққи обуна, корбар ба хидматҳое, ки ин хидмат пешниҳод мекунад, дастрасӣ пайдо мекунад. Ин метавонад ба монанди дастрасӣ ба тамошои филмҳои онлайн бо сифати баланд, қобилияти зеркашии китобҳо ва ғайра бошад.
- - Захираҳои ройгон хидматҳои худро ройгон пешниҳод мекунад ва аксар вақт ҳатто сабти номро талаб намекунад. Аммо сифати ин хизматрасониҳо аксар вақт нисбат ба хизматрасониҳои пулакӣ хеле пасттар аст.

15. Ҳангоми таҳияи хидмати онлайн, бояд ба чӣ диққати асосӣ дода шавад?

Ҳангоми таҳияи хидмати онлайн, таваҷҷӯҳи асосӣ ба интерфейси он дода мешавад, зеро он бояд барои корбарон интуитивӣ бошад ва инчунин аз ҳама гуна дастгоҳ зуд бор кунад. Масалан, истифодабарандагон аксар вақт ҳангоми дар роҳ рафтан аз хидматҳои роҳ истифода мебаранд ва онҳоро ба смартфонҳо ё планшетҳо зеркашӣ мекунад.

16. Оё мумкин аст, ки хидматҳои онлайнро мустақилона ташкил карда шаванд?

Хидматҳои онлайн метавонанд ҳам воҳидҳои комилан мустақил бошанд ва ҳам вебсайти асосии ширкатро пурра кунанд. Масалан, дар вебсайти корпоративӣ шумо метавонед саҳифаеро бо хидмати онлайн барои фармоиш додани хидмат ё харидани маҳсулоти пешниҳодкардаи ин ширкат ҷойгир кунед.

17. Интернет-мағоза чист?

Якчанд мафҳумҳои интернет-мағоза мавҷуданд, аз ҷумла:

- - Интернет-мағоза (интернет-мағозаи англисӣ ё мағозаи электронӣ) - як намуди махсуси тиҷорате, ки ба хидматрасонии фосилавӣ асос ёфтааст ва ба фурӯшанда ва харидор имкон медиҳад, ки амалиёти хариду фурӯши як намуди мол тавассути шабакаи Интернет анҷом дода шавад.
- - Интернет-мағоза як вебсайти интерактивӣ мебошад, ки маҳсулот ё хидматро таблиғ мекунад, фармоишҳои харидро қабул мекунад, ба корбар интихоби имконоти пардохт, усули қабули фармоишро пешниҳод мекунад ва барои пардохт ҳисобнома-фактура медиҳад.
- - Интернет-мағоза - маҷмӯи барномаҳоест, ки дар веб-сайт кор мекунад, ки ба харидор имкон медиҳанд, ки маҳсулотро аз каталог интихоб карда, фармоиш диҳад.
- - Интернет-мағоза як шакли тиҷорати электронӣ мебошад, ки ба истеъмолкунандагон имкон медиҳад бо истифода аз веб-браузер мол ё хидмат харанд.

Фурӯши молу хидматҳои шахсии худ тавассути Интернет роҳи асосии истифодаи тиҷоратии сайтҳо барои аксари корхонаҳои истеҳсоли ва тиҷоратӣ мебошад. Ширкат вебсайте месозад ва дар он маълумот дар бораи маҳсулот ва хидматҳои худ, нархҳо ва кафолатҳо барои муштариён ҷойгир мекунад.

18. Интернет-мағоза чӣ тавр кушода мешавад?

Дар мавриди зарурӣ дар кушодани интернет-мағоза бояд дар бораи сохтори он ва эҷоди менюи паймоиш ғамхорӣ кард. Меню воситаи муҳим дар иртибот бо ҳадаф ва самти мағоза мебошад.

19. Ҷанбаи техникии кушодани интернет-мағоза чист?

Раванди ифтитоҳи интернет-мағоза таблиғ, таснифи маҳсулот, афзоиши таваҷҷӯҳи муштариён ва ташкили коркарди фармоишро дар бар мегирад.

20. Барои аз сифр кушодани интернет-мағоза кадом қадамҳоро гузоштан лозим аст?

Барои кушодани интернет-мағоза аз сифр, ба шумо лозим аст:

- - интихоби маҳсулоте, ки ба фурӯш гузошта шудааст;
- - модели тиҷоратро интихоб кунед;
- - номи доменро интихоб кунед;
- - сохтани вебсайти тиҷорати электрониро интихоб кунед;
- - як дарвозаи пардохтро насб кунед ва сайтро аз ҳакерӣ муҳофизат кунед.

21. Интернет-мағозаро ба кадом намудҳо метавон тасниф кард?

Интернет-мағозахоро ба намудҳои зерин тақсим кардан мумкин аст:

- - аз рӯи модели тиҷорат;
- - аз ҷиҳати фурӯш;
- - аз рӯи намудҳои фурӯш;
- - аз рӯи роҳҳои ба даст овардани даромад;
- - аз рӯи намуди маҳсулот;
- - нисбат ба таъминкунандагон;
- – аз рӯи моли дар каталог нишондодашуда моделҳои бизнес инҳоянд:
  - - танҳо онлайн бе васлаки ҷисмонӣ;
  - - омезиши тиҷорати оффлайн бо фурӯши онлайн (вақте ки интернет-мағоза дар асоси сохтори мавҷудаи савдои воқеӣ таъсис дода шуд). Ин намуди интернет-мағоза бо аломатҳои тиҷорати классикӣ тавсиф карда мешавад: анбор, партовҳои харидашуда, кормандон, муҳосиб, ҳуқуқшинос ва ғайра;
  - - дар асоси аутсорсинг. Бо ин намуди интернет-мағоза, шумо худатон бевосита дар қабул, расонидан, нигоҳдорӣ ва ҷамъовариҳои фармоишҳо иштирок намекунед, балки ба як ширкати сеюм аутсорсинг дода, танҳо масъалаҳои ташкилии тиҷоратиро ҳал мекунед. Ин модел вақти зиёдро озод мекунад ва ҳамзамон ба шумо имкон медиҳад, ки фоидани назаррас ба даст оред (тақрибан **70%** даромади воқеии интернет-мағоза);
  - - фурӯш бо истифода аз системаи **dropshipping** (вақте ки маҳсулот мавҷуд нест ва вебсайти мағоза маҳсулоти таъминкунандагонро "фурӯхтааст", ба фармоишгар фармоишҳои тайёр мефиристад ё аз номи харидор аз ӯ харид мекунад).

Аз рӯи ҳаҷми фурӯш:

- - фурӯши чакана (фурӯш ба як муштарӣ дар нъълми хурд, аксаран як воҳиди мол);
- - яклухт (фурӯш дар ҳаҷми калон аст, аксар вақт муштарӣ мунтазам аст, ки хариди мунтазамро нишон медиҳад).

Аз рӯи намудҳои фурӯш: **B2B** ва **B2C**.

Вобаста ба роҳҳои ба даст овардани даромад:

- - фурӯши молу хизматҳои тавассути сайти истеҳсолкунанда ё намояндаи расмӣ. Фурӯши молҳо ва хизматҳои шахсии худ тавассути Интернет роҳи асосии истифодаи тиҷоратии сайтҳо барои аксари корхонаҳои истеҳсолӣ ва тиҷоратӣ мебошад. Ширкат вебсайте месозад ва дар он маълумот дар бораи маҳсулот ва хизматҳои худ, нархҳо ва кафолатҳо барои муштариён ҷойгир мекунад;
- - фурӯши молҳо ва хизматрасониҳо дар доираи барномаи шарикӣ (шабакаҳои шарикӣ). Идеяи асосии барномаҳои шарикӣ иштирок дар фурӯши одамони дигар аст. Моҳияти чунин барномаҳо дар он аст, ки фурӯшанда ("соҳиб ") розӣ аст, ки як қисми даромад аз фурӯши мол ё хизматро бо соҳиби сайт (шарик ё шарик), ки ба ӯ харидор фиристодааст, тақсим кунад;
- -фурӯши маълумот (мӯҳтаво). Барои фурӯши маълумот дигар лозим нест, ки ба коғаз, муомилот, нуқтаҳои фурӯш сарф кунед. Ҳар як саҳифаи вебро миллионҳо корбарон аз тамоми ҷаҳон дастрас карда метавонанд. Роҳи асосии татбиқи ин намуди мағозаи онлайн почтаи электронӣ ва сайтҳои дастрасии пулакӣ мебошад. Пардохти маълумот ба ҳамон тарз сурат мегирад - онлайн, ба монанди ҳангоми пардохти молҳои ҷисмонӣ дар интернет-мағозаи стандартӣ.
- Намудҳои интернет-мағозаҳо аз рӯи навъҳои маҳсулот: китобҳо, кассетаҳои аудио ва видео, **CD**, **DVD**, асбобҳои компютерӣ ва рӯзгор, телефонҳои мобилӣ, мебел, либос, пойафзол, соат ва дигар молҳо.

Дар робита ба таъминкунандагон:

- - анбори шахсии худро дошта бошанд (мавҷудияти захираҳои воқеии молӣ);
- - кор дар асоси шартнома бо таъминкунандагон (набудани захираҳои назарраси худӣ).

Намудҳои интернет-мағозаҳо барои молҳои дар каталог пешниҳодшуда:

- намоишҳои интернетӣ;
- мағозаҳои онлайн;
- музоядаҳои онлайн.

Ҳар як намуди интернет-мағозаҳо якчанд гурӯҳҳои дар бар мегирад, ки маъноии мавҷудияти мағоза ва шунавандагони онро хеле равшан муайян мекунанд.

Намоиши интернетӣ ба ҷои як сервери табиғотӣ аст. Дар витрина онҳо дар бораи молҳо маълумот паҳн мекунанд, ки доимо нав карда мешавад. Арзиши ташкил ва идоракунии он метавонад хеле паст бошад ва фоидаи амалии чунин витрина равшан аст. Аммо ин ҳанӯз тиҷорат нест. Харидори эҳтимолӣ, ки ба намоишгоҳ ташриф овардааст, бояд ба ширкат занг занад, маблағи молро пардохт кунад ва интиқолро ташкил кунад. Аз ин рӯ, дӯкони онлайн дар ҳолатҳои асоснок аст, ки харидор бояд бо маҳсулоти мураккаб шинос шавад, ки барои таҳсил дар ошёнаи савдо вақти зиёдро талаб мекунанд.

Намоиши интернетӣ метавонад дар ҳама ҷо ҷойгир карда шавад

- - дар сервери худ, дар сервери провайдер, дар сервере, ки саҳифаҳои ройгон медиҳад. Барои кор бо витрина, доштани пайвасти хати телефон ва ҳадди ақал малакаҳои HTML кифоя аст.

Каталогҳои интернет-мағоза дорои дарахти мантиқии бисёрсатҳаи бахшҳо ва зербахшҳо мебошад, ки дар дохили он рӯйхатҳо бо кортҳои маҳсулот мавҷуданд. Он бояд сохтори хуб дошта бошад ва хеле мантиқӣ бошад, то меҳмонон дар маҳсулоти гуногун чизҳои воқеан лозимиро пайдо кунанд. Нуқтаи ниҳони гузариш аз каталог бояд корти маҳсулот бошад, ки тавсифи он, аломати мавҷудияти фурӯш ва нархро дар бар мегирад. Рӯйхати каталогҳо мувофиқи он, ки маҳсулот дар анбор мавҷуд аст ё не. Маҳсулоти воқеӣ дар болои рӯйхат қарор доранд, аз фурӯш гирифта шудаанд - дар охир.

Музоядаи онлайн ё музоядаи интернетӣ музоядаест, ки тавассути Интернет гузаронида мешавад. Ин як намуди интернет-мағоза аст, зеро он дар функционалии худ қабули пардохтҳои онлайн дорад.

Лаҳзаҳои анҷоми музоядаи онлайнро ҳуди фурӯшанда ҳангоми ҷойгиркунии мол барои фурӯш пешакӣ муайян мекунад. Дар охири музоядаи онлайн, харидор бояд ба фурӯшанда бо интиқоли бонкӣ пул гузаронад (камтар - бо пули нақд, масалан, ҳангоми гирифтани мол шахсан) ва фурӯшанда вазифадор аст, ки молро ба харидор фиристад. тавассути почта, аксар вақт дар ҳама ҷо дар кишвари рафтор ё дар саросари ҷаҳон. Ҳудуди интиқоли имконпазири молро фурӯшанда пешакӣ нишон медиҳад.

22. Афзалиятҳои интернет-мағоза чӣ гунаанд?

Интернет-мағоза дар муқоиса бо мағозаҳои муқаррарӣ як қатор бартариҳо дорад, ба монанди:

- - интернет-мағоза 24 соат дар як шабонарӯз, 365 рӯз дар як сол, бе танаффуси нисфирӯзӣ, бе рӯзҳои истироҳат ва ид кушода аст;
- – дар анбор будани маҳсулот шарт нест. Аммо дар ин ҳолат, зарур аст, ки шабакаи таъминкунандагон дар сари вақт кор кунад. Ин кафолат медиҳад, ки молҳо дар муддати ҳадди ақали пешакӣ муайян карда шаванд;
- - фазои фурӯш лозим нест. Витринаҳо, рафҳо, пештаҳо, метри мураббаъ ва иҷора – ҳамаи инҳо бисёр чизҳоро сарфа карда метавонанд. Он чизе, ки шумо онро сарфа карда наметавонед, як тарҳи вебсайти босифат барои як интернет-мағоза аст, зеро он намуди веб саҳифаҳост, ки харидоронро бо рафҳо ва витринаҳо иваз мекунад;
- - вақт ва арзиши ташкили интернет-мағоза нисбат ба мағозаи муқаррарӣ номутаносиб камтар аст;
- - озодии ҳаракати фурӯшанда. Азбаски интернет-мағоза нуқтаи фурӯш дар фазои виртуалӣ аст, шумо метавонед онро аз ҳар ҷуғрафӣ ва ҷаҳон, ки дастрасии интернет мавҷуд аст, идора кунед;
- - бо як интернет-мағоза, шумо имконият пайдо мекунад, ки ҷуғрофияи тиҷорати худро то бозорҳои ҷаҳонӣ васеъ кунед. Бо шарте, ки мундариҷаи сомона ҳатто барои хориҷӣ фаҳмо бошад;
- - Шумо наметавонед фурӯшандагон, маъмурон, менечерҳо, тоҷирон, кассирҳо, посбонҳо ва ягон каси дигарро киро кунед. Интернет-мағоза ба таври касбӣ тарҳрезӣшуда метавонад комилан мустақил кор кунад. Амалан ҳеҷ гуна нигоҳдорӣ;
- - интернет-мағоза ба шумо имкон медиҳад, ки вақти кори худро тақсим кунед. Шумо метавонед дар як рӯз ҳар қадар, ки мехоҳед, барои нигоҳдори он сарф кунед - як, ду ва ҳатто бисту чор соат. Ва ҳангоме ки хоҳед - шаб, нисфирӯзӣ, субҳ, шом;
- - Барои сохтани як интернет-мағоза, ба шумо лозим нест, ки иҷозатномаҳо ва иҷозатномаҳои сершумор гиред. Онро инспектори сухторхомушкунӣ, станцияи санитарияу эпидемиология ва дигар хиз-матҳо тафтиш намекунад.

23. Ҳангоми кор бо интернет-мағоза кадом хатарҳо метавонанд ба миён оянд?

Ҳангоми савдо тавассути интернет-мағоза, хатарҳои назаррас вучуд доранд, ба монанди:

- - ҳамлаи ҳакерҳо. Дар "беҳтарин" - онҳо маълумотро дар бораи фармоишҳо, интиқолҳо, ҳисобҳо омехта мекунанд ва шумо бояд ба ҳама муштариёни худ дар мавзӯи "Бубахшед, ин хатои мост" фаҳмонед. Дар бадтарин ҳолат, пойгоҳи додаҳои шумо бо рақамҳои корти кредитии муштарӣ метавонад аз шумо дуздида шавад ва шумо дар мурофиаи судӣ дучор хоҳед шуд. Бо вучуди ин, дар Интернет асбобҳои мавҷуданд, ки амнияти тиҷорати электрониро таъмин мекунанд, аз ин рӯ имкон дорад, ки охири таҳаввулот амниятӣ ба мағозаи онлайн ворид карда шаванд;
- - "Хатоҳо". Ин хатоҳои дар нармафзорест, ки худ таҳиягарон содир кардаанд. Ҳамеша хатоҳо ҳастанд. Дар ҳама гуна нармафзор барои тиҷорати интернет. Ин метавонад ба он оварда расонад, ки дар як лаҳзаи муайян, дар шароити муайян, мағозаи шумо ба кор оғоз мекунад ё ҳатто "рад мекунад". Хизматрасонии хуби техникӣ дар ширкати таҳиякунанда барои ҳалли мушкилот бо хатоҳои кӯмак мекунад. Дастгирии техникӣ кафолати он аст, ки дар сурати хатогӣ мутахассисони баландихтисос ба кӯмаки шумо меоянд. Агар вучуд надошта бошад, пеш аз харидани интернет-мағоза аз ин истехсолкунанда ҳафт маротиба фикр кунед;
- - Харидани як "гурба дар як халта". Ҳангоми харидорӣ аз интернет-мағоза, шумо ҳеҷ гоҳ дарҳол намефаҳмед, ки шумо ҳоло чӣ гуна "хуб" ҳастед. Аз ин рӯ, эҳтиёт шавед, ки агар ширкати таҳиякунанда аз пешниҳоди истифодаи комилан ройғони маҳсулоти худ дар муддати чанд вақт даст кашад. Ё, дар ҳолатҳои шадид, он баргардонидани пули шуморо кафолат намедиҳад - боз, дар муддати муайян. Истифодаи ройғони озмоиш ва кафолати баргардонидани пул як найранги табиғотӣ нест, ин як имкони "озмоиши" нармафзор барои тиҷорати шумо аст;

- Мизочон ба осонӣ меоянду мераванд. Хушбахтона, ба шумо лозим нест, ки ба интернет-мағоза "равед" - дониستاني суроға муҳим аст. Аммо, мутаассифона, барои тарк кардани он як клики муш низ кифоя аст. Ҷамаи шумо метавонед барои ҷалби муштариён ба сайти худ як тарҳи аслӣ, аҳдҳои олий, матнҳои тавсифи хуби маҳсулот аст. На эҳсосот, на муошират, на муштариёни кӯҳнаи шинос. Ва ҳеҷ воқуниши зуд ба вазъият. Аммо, ин мушкилот вақтҳои охир ҳалшаванда гардид. Нармафзоре пайдо мешавад, ки ба шумо имкон медиҳад, ки меҳмонони сайти худро - аз рӯи ҷинс, синну сол, касб, ҷои истиқомат ва ғайра пайгирӣ кунед ва интерактивӣ илова карда шудааст: шумо метавонед бо онҳо муошират кунед! Таҳиягарони касбии интернет-мағоза имкон медиҳанд, ки чунин барномаҳоро дар маҳсулоти худ ҷойгир кунанд ё худашон истеҳсол кунанд.

24. Фарқи асосии байни хидмати онлайн ва интернет-мағоза чӣ гуна аст, агар онҳо ҳамчун навъҳои шаклҳои асосии тиҷорати электронӣ амал кунанд?

Фарқи асосии байни хидмати онлайн ва интернет-мағоза дар мавзӯи фаъолият аст, ки пешниҳоди ҷама гуна хидматҳо дар онлайн аст. Ин шакл дар бозорҳои B2C ва B2B истифода мешавад.

25. Дар бораи низоми савдои электронӣ чиро доништан лозим аст?

Ҳангоми истифодаи низоми савдои электронӣ, тавсия дода мешавад, ки худро бо як қатор маълумот муҷаҳҳаз кунед, аз ҷумла:

- - раванди анҷом додани муомилоти хариду фурӯш байни ширкатҳо ҷузъи ҷудонашавандаи муносибатҳо дар муҳити соҳибкорӣ мебошад. Аз ин рӯ, қонунҳо ва қоидаҳои мухталифе, ки дар қаламрави муайян амал мекунанд, тартиби гузаронидани шаклҳои муайяни расмиёти харидро муайян мекунанд. Аз ин шумора даромадноктарин ва шаффоф аз нигоҳи муштарӣ музоядаи кушода дар шакли электронӣ мебошад.

Бартариҳои музоядаи электроники кушода дар он аст, ки ҳар ширкате, ки ба феҳристи таъминкунандагони беинсоф дохил нашудааст, метавонад барои иштирок дар он муроҷиат намояд. Ғолиб аз рӯи меъёри нарх муайян карда мешавад. То ба охир расидани музояда махфӣ нигоҳ доштани маълумот дар бораи музоядаҳо. Имконияти талаб кардани кафолати тендер хавфи ба музояда роҳ додани ширкатҳои демпингиро аз байн мебарад. Ҳеҷ гуна монеаи минтақавӣ барои иштирок. Ҳеҷ гуна маҳдудият дар нарх ё шартҳои фармоиш вучуд надорад. Риояи пурраи нуктаҳои қоидаҳои тендер тавассути автоматикунони аксари равандҳои ҳангоми харид анҷом додасуда таъмин карда мешавад. Барои муштарӣни давлатӣ зарурати таъсиси музояда дар сайт вучуд надорад, зеро маълумот дар бораи аукционҳои электронӣ ба таври худкор бо вебсайти расмӣ муттаҳид карда мешавад.

Харид дар шакли электронӣ бо истифода аз функцияҳои низоми савдои электронӣ амалӣ карда мешавад. Дар айни замон, шумораи зиёди платформаҳои электронӣ дар соҳаи ҷойгиркунии фармоиш амал мекунанд, ки онҳо интихоб карда мешаванд. Масалан, дар Федератсияи Русия шумораи онҳо зиёданд, аммо танҳо панҷтои онҳоро Хадамоти федералии зиддиинҳисорӣ ва Вазорати рушди иқтисоди Федератсияи Русия ҳамчун операторони миллӣ барои ҷойгиркунии фармоиши давлатӣ аккредитатсия кардаанд;

- - матлуб аст, ки хусусиятҳои фарқкунандаи низоми савдои электронӣ таъкид карда шавад. Онҳо чистанд?

- - Хусусияти фарқкунандаи савдои электронӣ аз дигар усулҳои ҷойгиркунии фармоиш дар он аст, ки пешниҳоди маълумот дар бораи нияти иштирок ва пешниҳоди нархҳо аз ҷониби иштирокчиёни тендер мустақиман аз офис сурат мегирад, ки зарурати шахсан овардани лифофаҳо бо дархостхоро аз байн мебарад. ва ҳуҷҷатҳои ҳамроҳӣ ба ширкати фармоишгар, гузаронидани вохӯриҳои байни шахсони ваколатдор оид ба имзои шартномаҳо. Ҳамаи ин амалҳо тавассути пайваستшавӣ ба системаҳои савдои электронӣ бо истифода аз Интернетӣ ҷаҳонӣ анҷом дода мешаванд.

Аҳамияти муомилоти ҳуҷҷатҳои электронӣ ҳангоми истифодаи воситаи криптографии ҳифзи иттилоот – калиди имзои рақамӣ, ки аз ҷониби ҳамаи иштирокчиёни муносибатҳои молиқӣ пулӣ дар марказҳои аккредитатсияшуда пешакӣ ба даст оварда мешавад, пайдо мешавад.

Низоми электронии савдо воситаи нави аз чихати техникӣ мураккаб буда, дуруст истифода бурдани онро омӯختан лозим аст. Барои мутахассисони беихтисос ба таври босалоҳият анҷом додани харидҳо хеле душвор аст. Барои ҳалли ин мушкилот, платформаҳои савдо семинарҳои саҳроӣ мегузаронанд, омӯзиши фосилавии онлайн (вебинарҳо), презентатсияҳои муқаддимавӣ ташкил мекунанд ва дар қисматҳои истинодҳои сайтҳои худ дастурҳои корбарро қадам ба қадам ҷойгир мекунанд.

26. Платформаи савдои электронӣ ҳамчун шакли тиҷорати электронӣ чист?

Платформаи савдои электронӣ (ЭТП) захираест, ки дар он музоядаҳои кушод дар шакли электронӣ баргузор мешаванд. Платформаи савдо ҳамчун шакли тиҷорати электронӣ мавҷудияти феҳристҳои маҳсулот, хидматҳо, корхоро дар назар дорад, ки ба мизочон ва мизочон дар ҳолати нав нигоҳ доштани маълумот пешниҳод карда мешаванд. Хусусиятҳои фарқкунанда: шумораи зиёди иштирокчиён, ки метавонанд ҳам ҳамчун мизочон ва харидорон ва ҳам ҳамчун таъминкунандагон ва фурӯшандагон амал кунанд; мавҷудияти хидматҳои иловагӣ, ба монанди таблиғ, таҳвил ва ғайра. Ин шакл асосан ба бозорҳои **B2B**, балки инчунин дар сегменти **B2C** нигаронида шудааст.

27. Чӣ метавонад ҳамчун гузариш ба платформаи тиҷорати электронӣ амал кунад?

Имзои электроники рақамӣ гузариш ба платформаи савдои электронӣ мебошад.

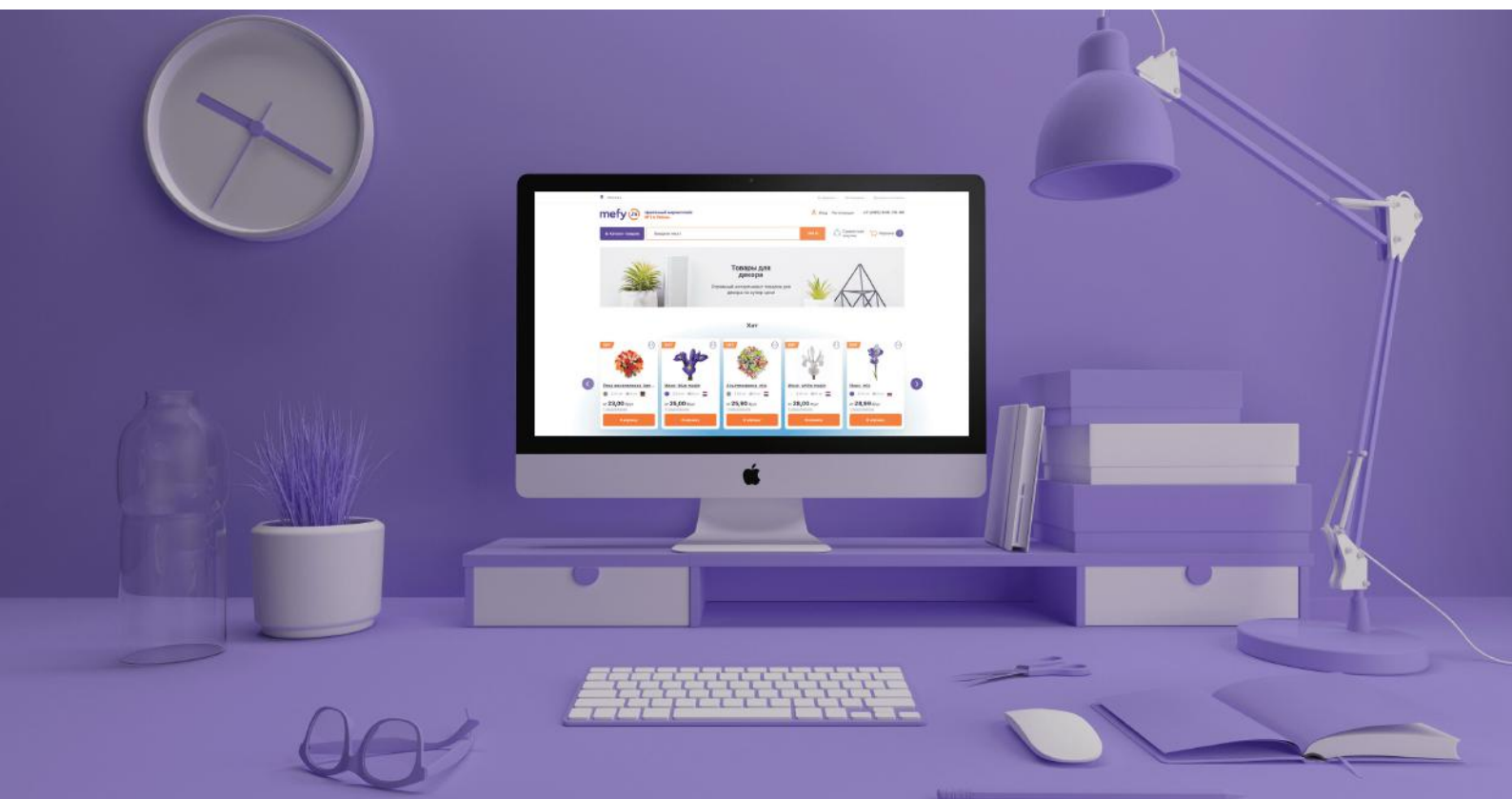
28. Маркетплейс чист?

Маркетплейс (бозор) як платформаи онлайн барои фурӯш ва хариди мол ва хидматҳо тавассути Интернет мебошад. Фурӯшандагон маҳсулоти худро дар маркетплейсҳо қойгир мекунанд, харидорон беҳтарин вариантҳоро барои нархҳо, хусусиятҳо ва параметрҳои дигар интихоб мекунанд. Худи бозорҳо чизе намефурӯшанд.

29. Кадом вазифаҳо тавассути маркетплейс бозор ҳал карда мешаванд?

Вазифаҳои маркетплейс инҳоянд:

- - пешбурди молро таъмин намояд;
- - қалби ҳаракати нақлиёт;
- - сайтро қулай созед ва маҳсулотро ҷустуҷӯ кунед;
- - афзоиши фурӯши фурӯшандагон (шарикон).

30. Бозорҳо чӣ гуна кор мекунад?

Ҳар як сайт нозукиҳои худро дорад, аммо дар маҷмӯъ, принципи кори маркетинг чунин аст:

Фурӯшанда дар маркетинг сабти ном мекунад; кортҳои маҳсулотро дар ҳисоби шахсии худ бо акс ва тавсиф месозад; ба анбори бозор партовҳои молро меорад ё дар анбори худаш ҷой медиҳад.

Харидор молро ҷустуҷӯ мекунад, интихоб мекунад ва харид мекунад. Маҳсулот ба харидор фиристода мешавад.

Маркетинг пулро ба фурӯшанда интиқол медиҳад.

31. Фарқи байни маркетинг ва интернет-мағоза чӣ гуна аст?

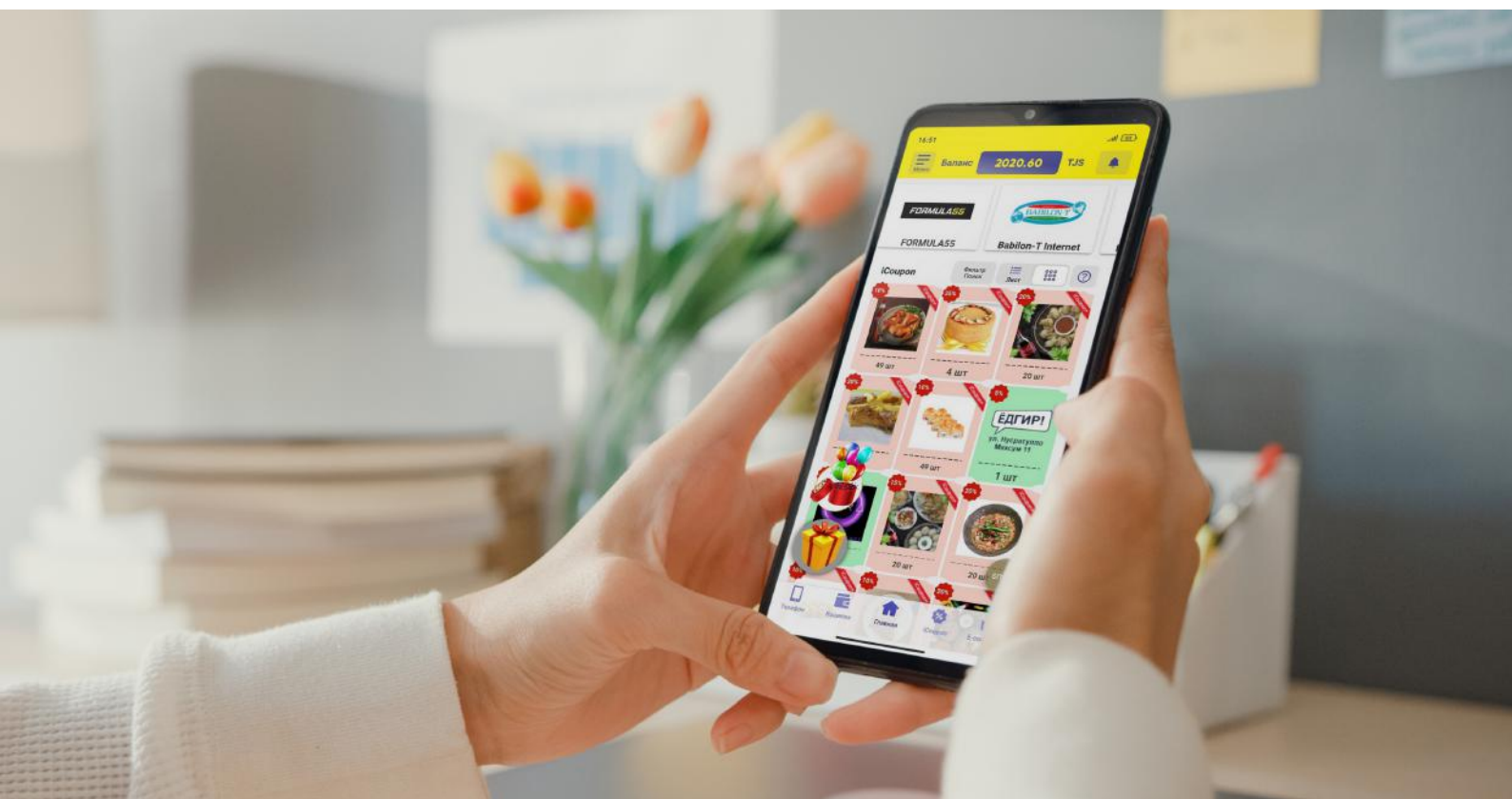
Муҳимтарин фарқият дар он аст, ки интернет-мағоза ҳамеша тиҷорати худро муаррифӣ мекунад ва ба рушди он машғул аст. Ҳатто агар он хеле калон бошад ҳам, бо садҳо брендҳо ва ассортименти бой - масалан, мағозаи сахтафзор ва электроникаи «Eldorado» ё мағозаи кӯдаконаи «Obstetrics.ru» ва ғайра - ин тиҷорат раҳбари худ аст.

Маркетинг ба як ширкати мушаххас нигаронида нашудааст, вай дар маҷмӯъ ба фурӯш манфиатдор аст ва ҳамчун миёнарав байни фурӯшанда ва харидор амал мекунад.

Барои он ки ин экосистема мисли механизми соат кор кунад, маркетинг шартҳои худро дикта мекунад, ки бояд ҳарду ҷониб риоя кунанд. Масалан, барои фурӯшандагон ин талабот ба бастабандӣ, кортҳои маҳсулот ва комиссияҳои ҳатмӣ мебошанд. Барои харидорон ҳама чиз соддатар аст, барои пардохти мол ва интиқол кофӣ аст.

32. Суперапп (SuperApp) – "SuperApp" чист?

Суперапп (SuperApp) як навъи нави барнома бо маҷмӯи васеи функцияҳо мебошад. Ҳоло он бонқдори онлайн, хидматрасони тарзи ҳаёт, маркетплейс, ёвари ҳамгиросудаи овозӣ ва хидматҳои фардӣ дар бар мегирад. Ҳама чизҳое, ки қаблан ба барномаҳои гуногун тақсим карда мешуданд, акнун дар як ҷо ҷамъ карда мешаванд. Аз рӯи тарҳ, ба корбар лозим нест, ки байни бонки онлайн, замимаи занги таксӣ ва замимаи фармоиши тарабхона гузарад. Ин функцияҳо аллакай дар як супербарнома вучуд доранд, барои гузаштан дар дохили ҷадвалҳои замимаҳо кофӣ аст. Дар Р.Т. ин ҳанӯз як лоиҳаи оғозёбист. Масалан: **MyBabilon** ҳамчун супербарнома хидмат мекунад, ки дорои зиёда аз **237,000** корбарони фаъоли моҳона мебошад.

33. Суперапп барои чӣ лозим аст?

Доштани як барнома барои тамоми соҳаҳои ҳаёт қулай аст ва ин ба шумо имкон медиҳад, ки пулро тавассути таҳфифҳо, кэшбэкҳо ва пешниҳодҳои беназир сарфа кунед. Суперапп на танҳо ҳама чизро дар як муттаҳид мекунад, балки ба корбар мутобиқ мешавад. Бо дастрасӣ ба маълумоти шахсии муштарӣ (пардохтҳо, харидҳо, соҳаҳои таваҷҷӯҳ), барнома барои эҳтиёҷоти ӯ оптимизатсия карда мешавад. Агар корбар аксар вақт таксиро фармоиш диҳад, ин функция ба осонӣ дастрас хоҳад буд. Агар корбар чиптаҳоро ба театр ё кинотеатр нахарад, ин функция, баръакс, пинҳон мешавад. Чунин интерфейси фардӣ супербарномаро то ҳадди имкон қулай мегардонад ва ба шумо имкон медиҳад, ки вақтро сарфа кунед.

34. Рамзи QR чист ва он кадом маълумотро дар бар гирифта метавонад?

Рамзҳои QR дар бисёр соҳаҳо барои нигоҳдории маълумот (пайвандҳо ба вебсайтҳо, рақамҳои телефон ё матнҳо), инчунин барои таъмини дастрасӣ ба Wi-Fi, фиристодан ва гирифтани маълумоти пардохт ва дигар мақсадҳо истифода мешаванд.

Рамзҳои QR инчунин барои мақсадҳои дигар, аз ҷумла барои истинодҳои мустақими зеркашии барномаҳо аз дӯкони **Apple** ё **Google Play**, инчунин барои тафтиши онлайнӣ ҳисобҳо ва маълумот истифода мешаванд.

35. Чй тавр рамзи QR-ро бо дастгоҳҳои муосири мобилӣ/гаҷетҳо скан кардан мумкин аст?

Аксари смартфонҳо бо сканери дарунсохти QR-рамз мавҷуданд. Баъзе аз смартфонҳои наватарин, ба монанди Google Pixel ё iPhone, сканери QR-ро дар камера сохтаанд.

Баъзе планшетҳо, ба монанди iPad, низ ин хусусият доранд. Моделҳои кӯҳна метавонанд як барномаи махсуси хонандаи рамзи QR-ро талаб кунанд - дар дӯкони Apple ва Google Play шумораи зиёди онҳо мавҷуданд.

Хондани рамзи QR бо дастгоҳи мобилӣ хеле содда аст:

Дар дастгоҳи худ сканери рамзи QR-ро кушоед ё камераро фаъол созед (агар он хондани чунин рамзҳоро дастгирӣ кунад).

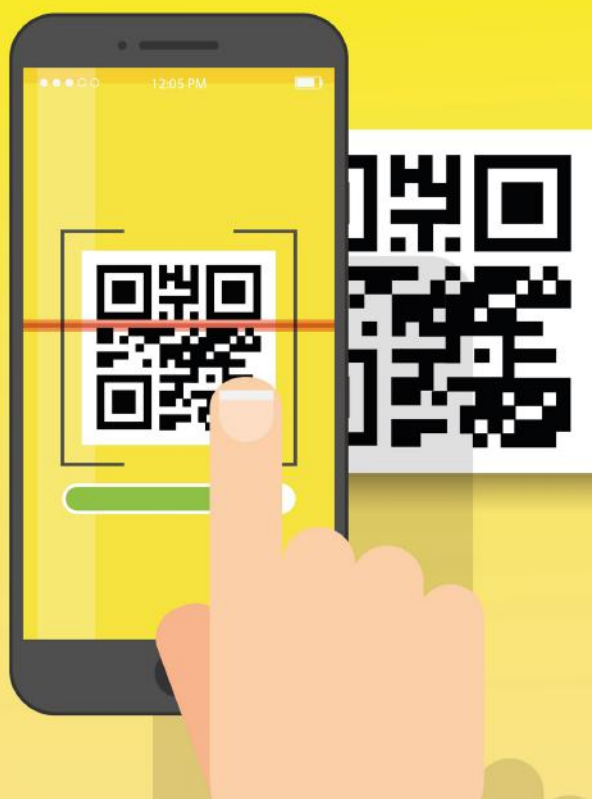
Камераи худро ба рамзи QR равона кунед. Он бояд аз ҳар ҷиҳат эътироф карда шавад.

Маълумоти рамзкушошуда (масалан, тафсилоти тамос) фавран дар экран пайдо мешавад.

36. Ҷамъони электронӣ чист?

Ҷамъони электронӣ маҷмӯи нармафзорест, ки ба шумо имкон медиҳад, ки пулҳои электрониро нигоҳ доред ва бо он амалиёти ғайринақдӣ анҷом диҳед.

Ҷамъони электронӣ ба суратҳисоби бонкӣ монанд аст.

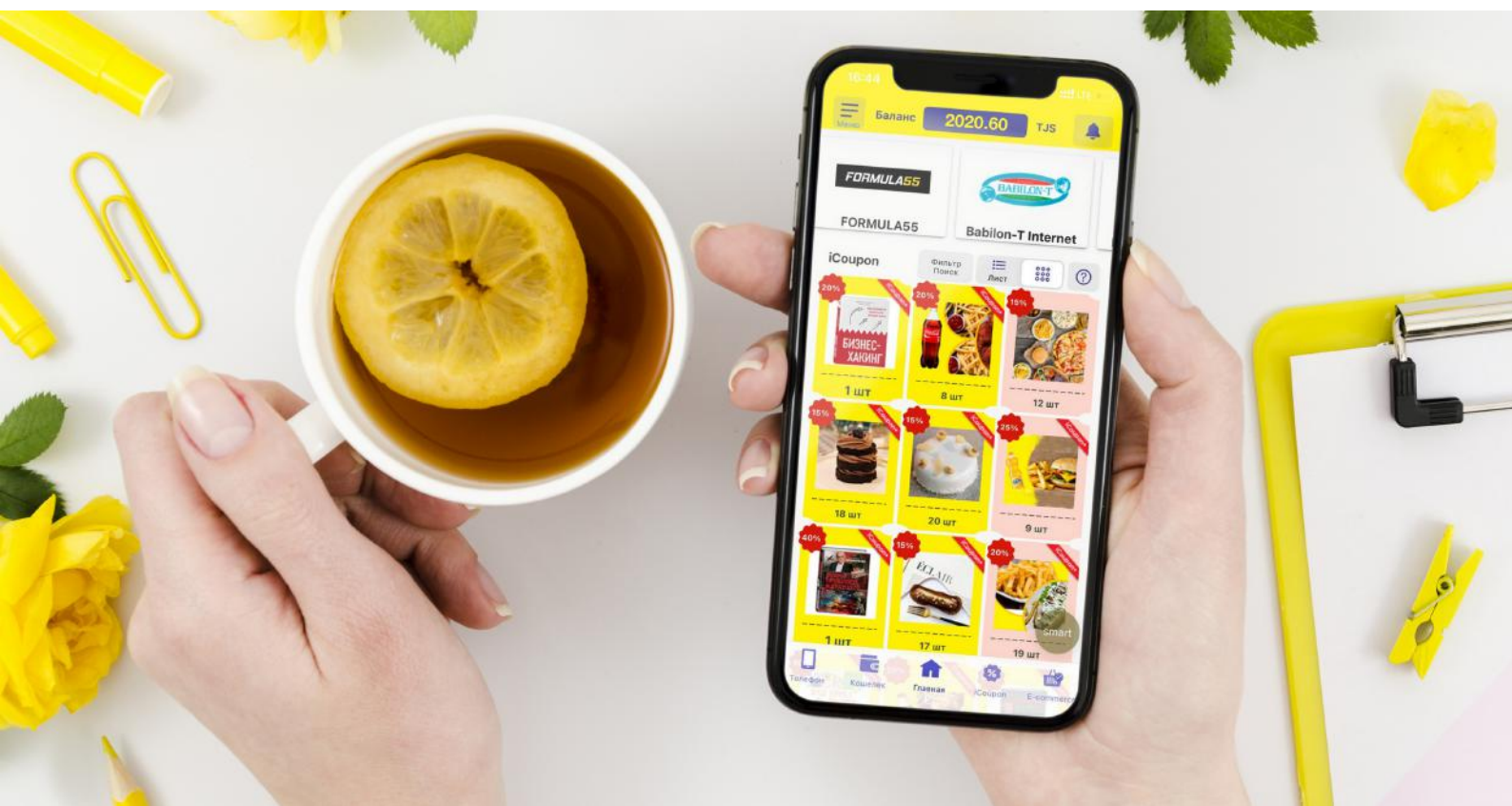
37. Чй тавр ҳамёни электронӣ сохта мешавад?

Аввалан, шароити истифодаи ҳамёни мушаххасеро, ки дар бозор аст, омӯзад, ҳама шароитҳо дар пешниҳоди аз ҷониби муассисаи молиявӣ пешниҳодшуда нишон дода шудаанд. Дар пешниҳод қоидаҳо ва тарофаҳои интиқоли пулҳои электронӣ мавҷуданд. Фаҳмед, ки бо кадом роҳҳо ва бо кадом комиссия шумо метавонед ҳамёни худро пур кунед ва аз он пули нақд гиред. Пас аз тасдиқи пешниҳод рақами шумо ба системаи муассисаи молиявӣ интиқол дода мешавад. Бо рақами шумо ҳисоби техникий номаълум кушода мешавад. Бо истифода аз ин ҳисоб, шумо метавонед бо шартҳои корбари номаълум пардохтҳои ғайринақдӣ анҷом диҳед.

38. Намудҳои ҳамёнҳои электронӣ кадомҳоянд?

Ҳамёнҳои электронӣ инҳоянд:

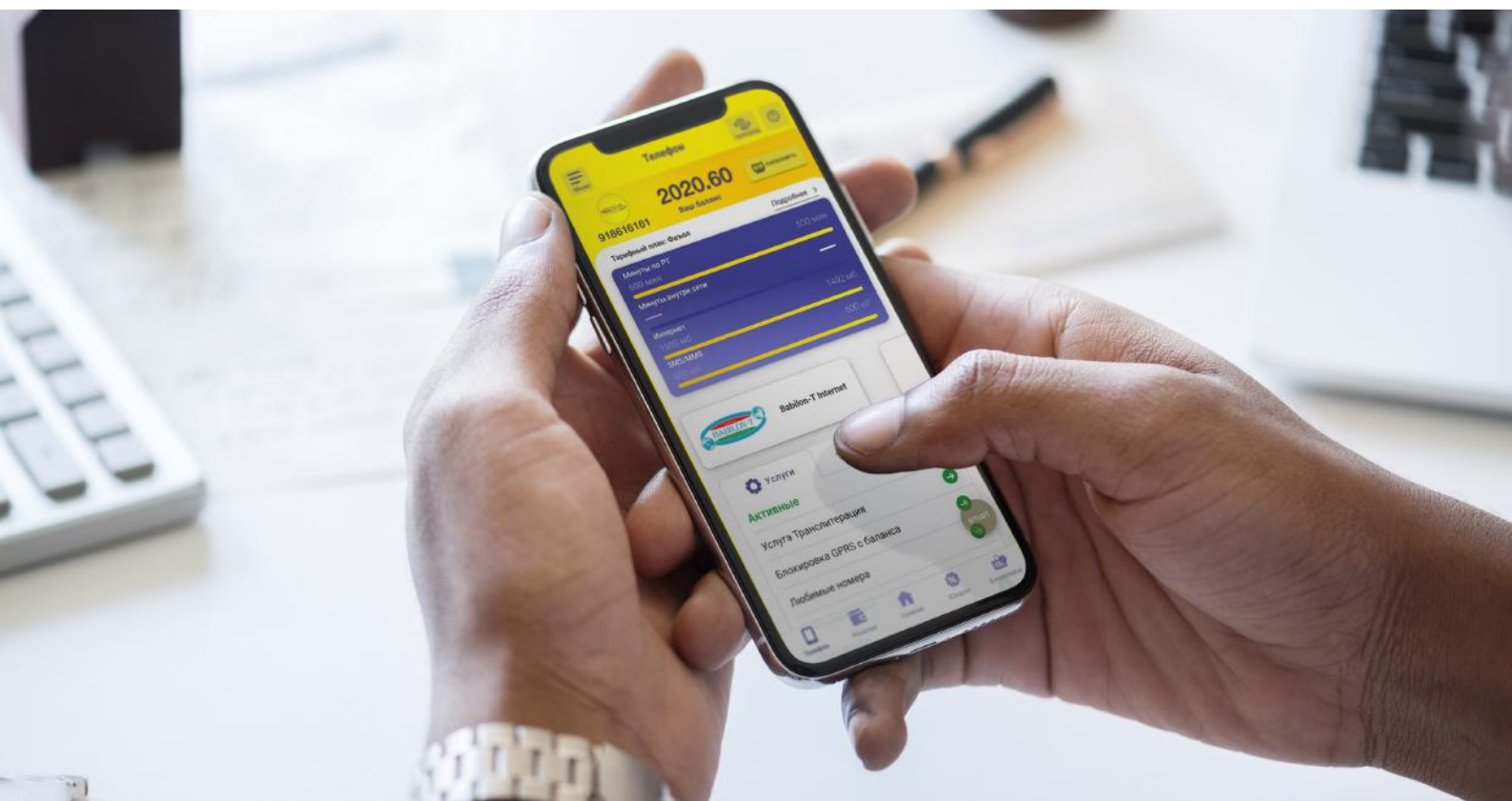
- - муайянкардашуда - ин ҳадди аксар имкониятҳост, яъне. зиёд намудани маҳдудиятҳои иҷозатдодашуда оид ба амалиёти молиявӣ ва таъмини дастрасӣ ба бисёр вазифаҳои ҳамёни электронӣ;
- - муайяннашуда - фавран пас аз бақайдгирӣ дода мешавад. Имкониятҳои ҳадди аққал вуҷуд доранд: танҳо рақами телефони шумо тасдиқ карда мешавад.

39. Чӣ тавр пур кардани ҳамён?

Ҳамёнро метавон пур кард:

- - аз корти бонкӣ. Дар суратҳисоби шахсии вебсайти оператор ҳамеша саҳифаи пардохт мавҷуд аст, ки дар он шумо метавонед пулро аз корти бонкӣ ба ҳамён интиқол диҳед. Аксар вақт, операторҳо пешниҳод мекунанд, ки кортро ба ҳамён пайваст кунанд, пас барои ҳама гуна интиқол ё пардохт бо истифода аз ҳамёни электронӣ, он ба таври худкор аз корт ба маблағи зарурӣ пур карда мешавад;
- - аз тавозуни телефони мобилӣ. Рақаме, ки пулро аз он ҳисоб кардан мумкин аст, ба оператор маълум аст - шумо онро ҳангоми бақайдгирии ҳамён нишон додаед. Аз ин рӯ, дар ҳисоби шахсии вебсайти оператор танҳо ворид кардани маблағи зарурӣ боқӣ мемонад;
- - бо пули нақд. Бисёре аз операторони ЭДС терминалҳои пардохтии худро доранд, онҳо ба шумо имкон медиҳанд, ки дар бораи ҳамён пул гузored. Операторон инчунин бо бонкҳо, ширкатҳои мобилӣ ва системаҳои интиқоли пул шартномаҳои шарикӣ бастанд. Шумо инчунин метавонед ҳамёни худро тавассути офисҳо, банкоматҳо ва терминалҳои онҳо пур кунед;
- - тавассути бонкдории онлайн ё мобилӣ. Бисёр бонкҳо пур кардани ҳамёнҳои электрониро ба қатори пардохтҳои маъмул дохил кардаанд.

40. Чӣ тавр кортро ба барнома барои харид ё пардохти хидматҳо пайваст кардан мумкин аст?

Инро метавон ба таври зерин анҷом дод (бо истифода аз барномаи MyBabilon ҳамчун мисол):

1. ба ариза равед;
2. ба меню равед ё ҷадвали ҳамёнро дар панели поёни экран интихоб кунед;
3. пас аз интихоби ҷадвали зарурӣ;
4. дар равзанаи кушодашуда ҷадвали харитаро интихоб кунед;
5. пас аз гузаштан ба қисмати харита дар кунҷи рости поён, тугмаи "плюс зард" -ро клик кунед;
6. пас аз рӯйхате, ки кушода мешавад, намуди дилхоҳи харитаро интихоб кунед;
7. рақами корт, номи соҳиби (бо забони лотинӣ), санаи анҷоми корт, рамзи cvs-ро ворид кунед, рақами телефонро нишон диҳед, тугмаи "Тасдиқ" -ро пахш кунед ва кодро аз SMS ворид кунед.

41. Татбиқи тиҷорати электрониро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон кадом санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ танзим мекунанд?

Татбиқи тиҷорати электронӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо баъзе санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ танзим карда мешавад. Ба инҳо мансубанд:

- - Кодекси граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- - Кодекси андози Ҷумҳурии Тоҷикистон (танҳо оид ба масъалаҳои андозбандӣ);
- - Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи бақайдгирии давлатии шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ»;
- - Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи ҳуқуқи истеъмолкунандагон»;
- - Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои фаъолият»;
- - Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи иттилоот»;
- - Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳифзи маълумоти шахсӣ»;

- - Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи имзои электронии рақамӣ»;
- - Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи алоқаи барқӣ»;
- - Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳуҷҷати электронӣ» ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии зертобеъ.

42. Оё дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қонуни махсуси тиҷорати электрониро ба танзимдароранда мавҷуд аст?

- – Не, дар ҷумҳурии ҳанӯз қонуни махсус қабул нашудааст, ки тиҷорати электрониро танзим намояд, вале лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи савдои электронӣ» дар ҳоли таҳия қарор дорад.

43. Кадом мафҳумҳои асосӣ дар лоиҳаи қонун дар бораи савдои электронӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид карда шудаанд?

- - савдои электронӣ – фаъолияти шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ оид ба хариду фурӯши мол, иҷрои кор ва хизматрасониҳо, ки бо истифода аз низоми иттилоотӣ, шабакаҳои иттилоотию коммуникатсионӣ ва расмиёти электронӣ ба амал бароварда мешавад;
- - шабакаҳои иттилоотию коммуникатсионӣ - маҷмуи воситаҳои барномавию техникӣ ва дигар намуди шабакаҳои алоқаи электроние, ки ба манфиати иштирокчиёни муносибатҳои савдои электронӣ бо мақсади қамъоварӣ, коркард, ниғаҳдорӣ, паҳнкунӣ, инъикос ва истифодабарии маълумот, мурағаб карда шудаанд;
- - расмиёти электронӣ - тартиби (қоидаи, дастури) анҷом додани амалиёти электронӣ вобаста ба аҳдҳо;
- - иштирокчии савдои электронӣ - шахсе, ки савдои электрониро амалӣ, инчунин ғайримустақим дар амалисозии аҳдҳои электронӣ иштирок ё ба иҷрои он мусоидат менамояд;
- - шахсе, ки савдои электрониро амалӣ менамояд – шахсони воқеӣ ва ҳуқуқие, ки ба фурӯши мол, кор ва хизматрасонии пардохтшаванда бо истифода аз паёмҳои электронӣ машғуланд;

- - паёми электронӣ – шакли пешниҳоди иттилооте, ки тавассути шабакаҳои иттилоотӣю коммуникатсионӣ ва расмиёти электронӣ омода, ирсол, қабул ва нигоҳ дошта мешавад;
- - ирсолкунандаи паёми электронӣ - шахсе, ки паёми электронӣ мефиристад ё дар маҳзани маълумоти қабулкунандаи паём саҳифаи баҳисобгирӣ тартиб медиҳад;
- - қабулкунанда (адресат) - шахсе, ки ба ӯ паёми электронӣ аз тарафи ирсолкунанда ё миёнарави иттилоотӣ равона шудааст;
- - миёнарави иттилоотӣ - шахсе, ки бо ташаббус ё бо супориши шахси дигар паёми электрониро мефиристад, қабул мекунад, нигоҳ медорад ё дар робита ба ин паёмҳо хизматрасониҳои дигарро пешниҳод менамояд;
- - шартномаи электронӣ - шартномаи граҷданӣ-ҳуқуқӣ, ки дар асоси истифодаи шабакаҳои иттилоотӣю коммуникатсионӣ ва расмиёти электронӣ амалӣ мегардад;
- - низоми пардохти электронӣ - низоми ташкили ҳисоббаробаркунии электронию молиявӣ дар шабака, ки ба тарафҳои аҳд имкон медиҳад мустақилона ҳисобҳои шахсии худ ё дигар воситаҳои пардохтро идора намоянд;
- - аҳди электронӣ - амале, ки тарафҳои он тавассути гузаронидани амалиёти электронӣ анҷом медиҳанд;
- - операторони низоми пардохтҳои электронӣ - ташкилотҳои қарзӣ ё операторони алоқа ва дигар шахсони ҳуқуқие, ки мутобиқи қонунгузорӣ дар асоси шартҳои шартномаи тарафҳои аҳд (шартномаи ҳамроҳшавӣ) ба сифати ташкилоти қарзии ғайрибонкӣ баромад мекунанд.

44. Кадом шакли андозбандӣ ба расонандаҳои фармоишҳо дар ҳолати тиҷорати электронӣ муносиб мебошанд?

Расонандаҳои фармоишҳо метавонанд тибқи патент хизматрасонии автомобили ё хизматрасонии такси фаъолият намоянд.

45. Назорати камералӣ чист?

Назорати камералӣ - шакли назорати андози буда, дар мақомоти андоз бе ташриф ба маҳалли фаъолияти андозсупоранда, дар асоси омӯзиш ва таҳлили ҳисоботи андозсупоранда (агенти андоз) ва иттилооте, ки дар асоси муқаррароти Кодекси андоз дастрас гардидаанд, бе талаб намудани ҳуҷҷат ва иттилооти иловагӣ аз андозсупоранда анҷом дода мешавад. Назорати камералӣ қисми таркибии низоми идоракунии хавфҳо буда, бо мақсади пешгирии қонунвайронкуниҳои андоз гузаронида мешавад ва ба андозсупоранда имконият медиҳад, ки номутобиқатиҳои ҷойдоштаро мустақилона ислоҳ намояд.

46. Санҷиши амалиётӣ доир ба кадом масъалаҳо гузаронида мешавад?

Мувофиқи моддаи 46 Кодекси андози Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар давом "КА ҚТ") санҷиши амалиётӣ ро мақомоти андоз доир ба масъалаҳои риояи талаботи зерини қонунгузори андоз мегузаронанд:

1. ба сифати андозсупоранда ба ҳисоб гузоштан дар мақомоти андоз, дурусти маълумот дар бораи маҳалли ҷойгиршавии андозсупоранда;
2. аз ҷониби корфармо барои иҷрои кор (хизматрасонӣ) ҷалб намудани кормандони кироя;
3. мавҷудият ва истифодаи дастгоҳҳои назоратӣ - хазинавӣ ё системаи ҳамгирии сечузъа;
4. мавҷудияти таҷҳизот (дастгоҳ), ки барои пардохт бо истифодаи кортҳои пластикӣ ва ё шаклҳои дигари пардохти электронӣ пешбинӣ шудаанд;
5. мавҷуд будани борхат ва мувофиқати ном, миқдори (ҳаҷми) мол ба маълумоти дар борхат нишондодашуда;
6. мавҷудият ва саҳеҳии рамзгузори электронӣ барои баҳисобгирии молҳои ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон воридшаванда ва дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истеҳсолшаванда, аз ҷумла молҳои зераксизӣ;
7. риояи қоидаҳои пуркунии зарф (бастабандӣ), гузоштани тамлаҳои аксизӣ, нигоҳдорӣ, фурӯши молҳои зераксизӣ ва амалӣ кардани намудҳои алоҳидаи фаъолияти зераксизӣ.

47. Пайдарпаии санҷишҳои амалиётӣ чанд вақт аст?

Санҷиши амалиётӣ аз ҷониби мақомоти андоз дар маҳалли фаъолияти соҳибкорон на зиёда аз як маротиба дар шаш моҳ гузаронида мешавад.

48. Асоси гузаронидани санҷиши амалиёти чи мебошад?

Асос барои гузаронидани санҷиши андоз фармоиши мақоми ваколатдори давлатӣ мебошад.

49. Кадом мақомот истифодаи мошини назорати хазинавиرو назорат менамояд?

Назорати риояи тартиби истифодаи дастгоҳҳои назоратӣ хазинавӣ аз ҷониби мақомоти андоз сурат мегирад

50. Ки хариди назоратиро аз мерчантҳо ва СХМ анҷом медиҳад?

Хариди назоратӣ аз ҷониби мақомоти андоз бе маҳдудияти даврияти он танҳо барои назорати истифодабарии дастгоҳҳои назоратӣ-хазинавӣ ва ба харидорон додани чекҳои назоратӣ-хазинавӣ дар шакли коъазӣ ва ё электронӣ гузаронида мешавад. Тартиби гузаронидани хариди назоратиро мақоми ваколатдори давлатӣ муқаррар менамояд. (мод.86 КА ҚТ)

51. Муоинаи хронометражӣ чист?

Муоинаи хронометражӣ - шакли назорати андозӣ буда, бо мақсади муқаррар намудани даромад ва хароҷоти воқеии андозсупоранда дар даврае, ки мавриди муоина қарор мегирад, гузаронида мешавад. Муоинаи хронометражӣ на зиёда аз як маротиба дар як сол бо давомнокии то 3 рӯзи корӣ гузаронида мешавад.

Натиҷаҳои муоинаи хронометражии андозсупорандаҳо дар вақти ҳисоб намудани андозҳо ба ҳисоб гирифта мешавад.

52. Чи тавр молу маҳсулотро, ки дар асл мерчантҳо дар соҳибият доранд вале бе ҳуҷҷатҳои тасдиқкунанда?

Молу маҳсулоте, ки дар асл мерчантҳо доранд ва беҳуҷҷатҳои тасдиқкунанда мебошанд, метавонад ба соҳибият тариқи гузаронидани инвентаризақия дароварда шаванд. Маблағи нархгузори молу маҳсулоти ба соҳибият қабулшаванда аз руи Санади инвентаризасия ҳамчун даромад ҳисоб карда мешавад ва аз маблағи моли қабулшаванда андози низоми соддакардашуда пардохта мешавад.

53. Мерчантҳое, ки дар низоми соддакардашуда фаъолият менамоянд бо кадом меъёри андозбанди мешаванд?

Меъёри андози низоми соддакардашуда 6% ташкил медиҳад. Барои фаъолияти вобаста ба истеҳсолоти молҳо ва муайян намудани даромад бо тарҳи хароҷот бо меъёри 13%, барои дигар намуди фаъолияти ва муайян намудани даромад бо тарҳи хароҷотҳо бо меъёри 18%.

54. Чи тавр баҳисобгирии муҳосиби дар низоми соддакардашуда бурда мешавад?

Андозсупорандагоне, ки низоми соддакардашудаи андозбандиро истифода менамоянд, бо мақсади муайян намудани асоси андозбанди метавонанд низоми соддакардашудаи баҳисобгирии муҳосибиро татбиқ намоянд, ки аз тарафи мақоми ваколатдори давлати дар соҳаи молия таъин карда шудааст.

55. Оё мерчантҳо вазифадоранд, ки бо мақомоти андози Санади муқоисавӣ тартиб диҳанд?

Андозсупоранда уҳдадор аст бо мақомоти андоз дар муҳлатҳои зерин санади муқоисавиро дар шакли хаттӣ ва ё электронӣ тартиб диҳад:

1. хоҷагиҳои деҳқонӣ бе таъсиси шахси ҳуқуқӣ - як маротиба аз натиҷаҳои соли ҳисоботӣ;
2. андозсупорандае, ки дар низоми содакардашудаи андозбандӣ фаъолият мекунад, ба истиснои андозсупорандагони дар асоси патент фаъолияткунанда - як маротиба ҳар нимсолаи ҳисоботӣ;
3. андозсупорандаи дар асоси патент фаъолияткунанда - як маротиба аз рӯи натиҷаҳои соли ҳисоботӣ;
4. андозсупорандагоне, ки дар низоми умумии андозбандӣ фаъолият мекунанд - як маротиба ҳар семоҳаи ҳисоботӣ. (мод. 34 КА ҚТ).

56. Мерчантҳо кадом намуд андозҳоро бояд дар манбаи пардохт аз ғайррезидентон ситонанд?

Даромадҳои ғайррезидент аз манбаҳои воқеъ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо муассисаи доимии ин ғайррезидент дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон алоқаманд намебошанд, дар манбаи пардохт ҳамчун даромади умумӣ, бе тарҳи хароҷот (ба истиснои тарҳи андоз аз арзиши иловашуда дар ҳолати андозбандӣ мутобиқи моддаи 260 КА) тибқи меъёрҳои зерин андозбандӣ мешаванд:

1. суди саҳмияҳо - мутобиқи моддаи 237 КА;
2. фоизҳо - мутобиқи моддаи 238 КА;
3. подошпулиҳо аз рӯи маблаъҳо дар суратҳисобҳои амонатӣ, пасандозӣ, ҷойгиркуниҳо ва суратҳисобҳои сармоягузорӣ 12%

4. маблаъҳои суљуртавиё, ки мутобиқи шартномаҳои суљурта ва азнавсуљуртакунии таваккалҳо аз тарафи резидент ё муассисаҳои доимӣ пардохт мешаванд - бо меъёри 6 фоизи маблаъҳои суљуртавиё;

5. маблаъҳои, ки барои хизматрасони телекоммуникатсионӣ ё нақлиётӣҳангоми амалӣ намудани алоқаи байналмилалӣ ё ҳамлу нақли байналмилалӣ байни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва давлатҳои дигар аз тарафи резидент ё муассисаҳои доимӣ пардохт мешаванд:

а) барои хизматрасони байналмилалии алоқа - 3 фоизи маблаъи умумии барои хизматрасонӣ пардохтшуда;

б) барои ҳамлу нақли байналмилалӣ - 3 фоиз аз маблаъи умумии пардохташуда;

6. даромадҳо дар шакли музди меҳнат, ки моддаи 186 КА пешбинӣ намудааст ва аз манбаъҳои воқеъ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, новобаста ба шакл ва маҳалли пардохти даромадҳо, пардохт мешаванд,

7. даромадҳои дигар, ки дар бандҳои 1)-6) пешбинӣ нашудаанд - бо меъёри 15 фоиз аз маблаъи умумии даромад.

57. Мерчантҳо кадом андозҳоро аз коргарони кироя ҳисоб мекунанд ва дар манбаи пардохт бозмедоранд ?

Мерчантҳо дар вақти ҳисоб намудани музди меҳнат андози АДСИН 20% аз маблағи умумии музди меҳнат ҳисоб мекунанд ва дар манбаи пардохт 2% пардохтҳои иҷтимоӣ ва 12% андоз даромад ҳисоб намуда ба буҷет пардохт менамоянд.

58. Истифодаи мошини назорати хазинави дар реҷаи воқеӣ (онлайн) бо кадом санади меъёри ба танзим дароварда мешавад?

Бо Тартиби истифодаи мошинҳои назоратӣ-хазинавӣ дар реҷаи вақти воқеӣ (онлайн) ва низомҳои хазинаҳои шартан (вертуалӣ) ҳангоми анҷоми ҳисоббаробаркуниҳои пулӣ бо аҳолӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон № 432 аз 9.10.2021 сол тасдиқ карда шудааст.

59. Мошини назоратӣ-хазинавии онлайн чист (“онлайн МНХ”)?

Онлайн мошини назоратӣ - хазинавии онлайн (минбаъд - МНХ-онлайн) мошини электроники ҳисобкунанда ва дигар дастгоҳҳо, ки метавонанд ба модули фискалӣ пайваस्त шаванд, ҳуҷҷати фискалиро омода намоянд, интиқоли ҳуҷҷатҳои фискалиро ба оператори иттилооти фискалӣ дар реҷаи вақти воқеӣ таъмин намоянд ва маълумоти фискалиро чоп намоянд;

60. Ҳазинаи вертуалӣ чист?

Ҳазинаи шартан (вертуалӣ) - таъминоти барномавӣ ё маҷмӯи он, ки маълумотро дар бораи ҳисоббаробаркуниҳои нақдӣ ва ғайринақдӣ бо аҳолии дар нуқтаҳои савдои чакана (кор ва хизматрасонӣ) интиқол медиҳанд (агар бо воситаҳои қабули пардохтҳои ғайринақдӣ ҳамгирӣ шуда бошад), имкони ба модули фискалӣ пайваст шудан, ҳуҷҷатҳои фискалӣ тартиб додан, таъмини интиқоли ҳуҷҷатҳои фискалӣ дар речаи вақти воқеӣ ба оператори маълумоти фискалӣ ва чопи маълумоти фискалиро доранд ва ё онҳоро ба таври электронӣ интиқол медиҳанд;

61. Чиптаи ҳазинави чист?

Расиди ҳазинавӣ (минбаъд - расид) - ҳуҷҷати аввалияи баҳисобгирӣ, ки далели ҳисоббаробаркуниҳоро дар шакли электронӣ ё коъазӣ ҳангоми анҷоми ҳисоббаробаркуниҳои барои мол, кор ва хизматрасонӣ байни истифодабаранда ва харидор (мизоҷ) тавассути МНХ-онлайн ва (ё) ҳазинаи шартан (вертуалӣ) тибқи қонунгузориҳои ҷорӣ бо истифодаи пули нақд ва (ё) воситаҳои пардохтҳои электронӣ барои мол, кор ва хизматрасонӣ фурӯхташуда тасдиқ менамояд;

62. Кадом мошинҳои назорати хазинавино мерчантҳо метавонанд дар фаъолияти худ истифода намоянд?

Дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурдани танҳо МНХ-онлайн ва хазинаҳои шартан (вертуалӣ) бо модули фискалӣ иҷозат дода мешавад, ки ба феҳристи давлатӣ ворид карда шудаанд. Истифодаи МНХ-онлайн ва хазинаҳои шартан (вертуалӣ), ки ба феҳристи давлатӣ ворид карда нашудаанд ва дорои сертификати мутобиқати соҳаи амнияти иттилоотӣ намебошанд, манъ аст.

63. Расиди МНХ - онлайн ва хазинаи вертуали кадом маълумотҳоро бояд дошта бошанд?

Расиди МНХ-онлайн ва хазинаи вертуалӣ бояд маълумоти зеринро дар бар гирад:

- - рақами расид;
- - рақами МНХ-онлайн, ки аз ҷониби истеҳсолкунанда гузошта шудааст, ё рақами силсилавии хазинаи вертуалӣ;
- - номи субъекти хоҷагидорӣ;
- - рақами мушаххаси андозсупоранда, рақами ягонаи мушаххаси (РМА/РЯМ);
- - суроае, ки дар он ҳисоббаробаркунии нақдӣ анҷом дода мешавад (ҳангоми иҷрои хизматрасонии дастраскунӣ, суроаи ҳуқуқии субъекти соҳибкорӣ);
- - номи маҳсулот, иҷрои кор ва хизматрасонӣ;
- - рамзи тамлагузори маҳсулот;
- - миқдори мол, иҷрои кор ва хизматрасонӣ;
- - нархи (арзиши) мол, иҷрои кор ва хизматрасонӣ;
- - меъёри андоз аз арзиши иловашуда, низоми содакардашудаи андозбандӣ барои молҳо, иҷрои корҳо ё хизматрасониҳо;
- - маблаъи андоз аз арзиши иловашуда, низоми содакардашудаи андозбандӣ барои молҳо, иҷрои корҳо ё хизматрасониҳо;
- - шакли пардохт нақдӣ ё ӯайринақдӣ ё ҳар ду шакл;
- - маблаъи умумии пардохт;
- - сана ва вақти пардохт;
- - рақами ягонаи модули фискалӣ;
- - аломати фискалӣ;

- - QR-рамз, ки на кам аз 30x30 мм бошад, бояд барои санчиши ҳақиқӣ будани расид аст.

64. Санчиши андоз чист?

Санчиши андоз бо мақсади назорати риояи қонунгузорию андоз, пардохти боҷи давлатӣ ва дигар пардохтҳои ҳатмӣ гузаронида мешаванд. Санчиши андоз дар шакли санчиши сайёри андоз ва санчиши амалиётӣ амалӣ карда мешавад.

65. Санчишҳои андоз ба кадом намудҳо тақсим мешавад?

Санчишҳои андоз ба чунин намудҳо тақсим мешавад: санчиши сайёр ва санчишӣ амалиёти амалӣ.

66. Мафҳуми “Санчиши сайёри андоз” чи маъно дорад?

Мувофиқи моддаи 47 КА ҚТ санчиши сайёри андоз танҳо бо мақсади муайян намудани дурустии ҳисоб ва пардохт намудани андозҳо ва пардохтҳои ҳатмӣ барои давраи муайян дар маҳалли фаъолияти андозсупоранда ва дар асоси низоми идоракунии хавф гузаронида мешавад, ба истиснои ҳолатҳои, ки маҳалли фаъолияти андозсупоранда манзили истиқомати ӯ мебошад. Дар чунин ҳолати истисноӣ ва дар ҳолати номутобикати суроъаи бақайдгирии андозсупоранда ба суроъаи воқеии маҳалли фаъолият санчиши сайёр дар мақомоти андоз гузаронида мешавад.

Санчиши сайёри андоз аз рӯи дараҷаи хавфҳо, ки онҳо тибқи низоми идоракунии хавфҳо муайян мегарданд, дар асоси фармоиши мақоми ваколатдори давлатӣ гузаронида мешавад. Дар фармоиш ном ва рақами мушаххаси андозсупоранда, насаб, ном, номи падар ва мансаби санчишгар, муҳлат ва мақсади санчиши андоз нишон дода мешаванд.

Мақомоти андоз на камтар аз 10 рӯзи корӣ то олози санчиши сайёрии андоз ба андозсупоранда огоҳинома ирсол менамояд. Огоҳинома ба андозсупоранда (агенти андоз) дар маҳалли ҷойгиршавии дар маълумоти бақайдгирии давлатии нишондодашуда супорида мешавад ё ба ҳуҷраи шахсии андозсупоранда ва ё почтаи фармоишӣ ирсол карда мешавад.

Дар огоҳинома асосҳо барои гузаронидани санҷиши сайёри андоз, аз ҷумла мавзӯ, давраи санҷиш ва муҳлати гузаронидани он, нишон дода мешаванд.

Санҷиши сайёри андоз ҳангоми ихтиёран қатъ гардидани фаъолияти андозсупоранда аз лаҳзаи санҷиши охирин, вале на зиёдтар аз муҳлати даъво, гузаронида мешавад.

Дар қараёни санҷиши сайёри андоз ба андозсупоранда иҷозат дода намешавад, ки ба ҳисоботи андозии давраи санҷишшаванда тағйиру иловаҳо ворид намояд.

Дар сурати аз ҷониби андозсупоранда мутобиқи талаботи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ нагардидани баҳисобгирии муҳосибӣ, ки гузаронидани санҷишро имконнопазир менамояд, мақомоти андоз барои муайян намудани уҳдадориҳои андозӣ усулҳои алтернативии андозбандиро истифода мебарад.

Зиёда аз як маротиба гузаронидани санҷиши сайёри андоз аз рӯи як намуди андоз ва барои як давра, ба истиснои муқаррароти пешбиниамудаи моддаи 49 Кодекси андоз, манъ аст.

Дар ҳолати қатъ гардидани фаъолияти воҳиди алоҳидаи шахси ҳуқуқӣ - резидент санҷиши сайёри андоз гузаронида намешавад, ба истиснои ҳолатҳое, ки андозсупоранда барои чунин санҷиш ариза пешниҳод мекунад.

Дастурамал оид ба гузаронидани санҷишҳои андоз бо пешниҳоди мақоми ваколатдори давлатӣ аз ҷониби мақоми ваколатдори давлатӣ дар соҳаи молия тасдиқ карда мешавад.

67. Санҷиши сайёри андоз дар кадом муҳлатҳо гузаронида мешавад?

Санҷиши сайёри андоз дар муҳлатҳои зерин гузаронида мешавад:

- 1) барои соҳибкорони хурд - то 7 рӯзи корӣ;
- 2) барои соҳибкорони миёна - то 20 рӯзи корӣ;
- 3) барои соҳибкорони калон, аз ҷумла:
  - а) барои шахсони ҳуқуқӣ, ки дорои воҳидҳои алоҳида мебошанд ва ғайрирезидентҳое, ки фаъолиятшонро ба воситаи муассисаҳои доимӣ амалӣ менамоянд, то 30 рӯзи корӣ;

б) барои шахсони ҳуқуқии дорои зиёда аз як маҳалли ҷойгиршавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва барои андозсупорандагоне, ки дар қайди воҳиди сохтори мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба андозсупорандагони калон қарор доранд, то 60 рӯзи корӣ.

68. Саркашӣ аз пардохти андозҳо чи мебошад?

Мувофиқи моддаи 37 КА ҚТ “Саркашӣ аз пардохти андоз” - аз ҷониби шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ӯайриқонунӣ ва қасдан иҷро нагардидани уҳдадориҳои андозӣ мебошад.

Амалҳои зерин саркашӣ аз пардохти андоз ҳисобида мешаванд, агар андозсупоранда:

- - баҳисобгирии муҳосибиро (андозиро) анҷом надиҳад ва (ё) талаботи онро таъмин накунад;
- - ҳуҷҷатҳои баҳисобгирии муҳосибиро, ки барои муайян намудани уҳдадориҳои андоз заруранд, нобуд карда бошад;
- - дар давраи се моҳи ҳисоботӣ ҳисоботҳои андозиро пешниҳод накарда бошад;
- - дар ҳисоботҳои андозӣ маблаъҳои пардохтшавандаи андозиро (бо назардошти эълумияи тасҳеҳӣ) кам нишон дода бошад;
- - дар муҳлатҳои дар Кодекси мазкур муқарраршуда ба мақомоти андоз маълумот ва ҳуҷҷатҳоеро, ки барои муайян намудани уҳдадориҳои андозӣ заруранд, пешниҳод накарда бошад;
- - бе амалан анҷом додани амалиёт ҳисобнома-фактураи андоз аз арзиши иловашударо пешниҳод намояд.

69. Дар кадом ҳолатҳо мақомоти андоз метавонан андозҳоро ҳисоб намоянд?

Мувофиқи моддаи 123 КА ҚТ мақомоти андоз дар давраи муҳлати даъво ҳуқуқ дорад, ки маблаъи андози аз ҷониби андозсупоранда пардохтшавандаро ҳисоб намояд (иловатан ҳисоб намояд), маблаъи андози барои давраи дахлдори андоз ҳисобшударо (иловатан ҳисобшударо) ситонад.

70. Мақомоти андоз меъёри даромаднокиро дар ҳолати мавҷуд набудани баҳисобгирии объектҳои андозбанди татбиқ карда метавонад?

Агар дар қараёни санҷиши андоз мавҷуд набудани баҳисобгирии объектҳои андоз ошкор карда шавад ё аз қониби андозсупоранда доир ба онҳо маълумот пешниҳод карда нашавад, мақомоти андоз дар асоси маълумоти дар ихтиёр дошташ барои мақсадҳои қисми 3 моддаи 37 КА ЉТ вобаста ба ҳолатҳои дахлдор бо истифода аз арзёбӣ кардани арзиши фурӯши мол (кор, хизматрасонӣ), арзиши молу мулк, сатҳи миёнаи музди меҳнат ва сатҳи даромадноки дар ҳаҷми 10 фоиз маблаъи эҳтимолии андозро ҳисоб менамояд.

71. Мафҳуми нархҳои бозори бо мақсадҳои андозбандӣ чи маъно доранд?

Барои мақсадҳои андозбандӣ ба сифати нархи мол (кор, хизматрасонӣ) нархи воқеие қабул карда мешавад, ки тарафҳои шартнома (бо ҳуҷҷатҳои аслии тасдиқшуда, аз ҷумла шартнома, расид, борхат) нишон додаанд, агар ҳамин модда тартиби дигареро пешбинӣ накарда бошад. Дар ҳолате, ки нархи нишондодашудаи мол (кор, хизматрасонӣ) аз нархи бозорӣ дар ҳолатҳои пешбиниамудаи қисми 9 ҳамин модда фарқ кунад ва аз қониби андозсупоранда оид ба фарқи нархҳо асосҳои кофӣ пешниҳод нагардад, ҳангоми андозбандии чунин амалиётҳо нархҳои бозорӣ истифода бурда мешаванд.

72. Дар кадом ҳолатҳо мақомоти андоз метавонанд бо мақсадҳои андозбандӣ татбиқ намоянд?

Мақомоти андоз нархҳои бозориро дар ҳолатҳои зерин татбиқ менамоянд, агар:

1. шартнома байни шахсони мутақобилан вобаста ба имзо расонда шуда бошад ва вобастагии мутақобилаи онҳо ба натиҷаҳои чунин шартнома таъсир расонида бошад;
2. уҳдадориҳои тарафҳо тавассути мубодилаи мол (кор, хизматрасонӣ) иҷро гардида бошанд;

3. яке аз тарафҳои шартномаи савдои хориҷӣ мутобиқи моддаи 223 Кодекси андози ҶТ резиденти кишвари дорои андозбандии имтиёзнок бошад;

4. яке аз тарафҳои шартнома аз имтиёзҳои андозӣ истифода намояд;

5. нархи истифодакардаи тарафҳои шартнома аз нархи расмии оморӣ, ки дар санаи наздиктарини таҳвили мол (кор, хизматрасонӣ) ё баъд аз он ташаккул ёфтааст, вале на зиёда аз 30 рӯзи тақвимӣ то ё баъд аз лаҳзаи таҳвили чунин мол (кор, хизматрасонӣ) зиёда аз 30 фоиз фарқ кунад. Муқаррароти мазкур ҳангоми муқоисаи нархҳои яклухт бо яклухт ва чакана бо чакана татбиқ карда мешаванд.

73. Дар кадом мӯҳлатҳо эълomiaҳои асосии андозҳо бояд пешниҳод карда шаванд?

- - Эълomiaи андози иҷтимоӣ (20%) то санаи 15 моҳи ояндаи баъди моҳи ҳисоботи (барои коргарони кироя ва СИ);
- - Эълomiaи ААИ то санаи 15 моҳи ояндаи баъди моҳи ҳисоботи;
- - Эълomiaи андози даромад аз музди меҳнати коргарони кироя то санаи 15 моҳи ояндаи бади моҳи ҳисоботи;
- - Эълomiaи андозбандии низоми соддакардашуда ҳар семоҳа то санаи 10 моҳи ояндаи баъди семоҳаи ҳисоботи;
- - Эълomiaи андоз аз ғоида то санаи 1 апрели соли оянда баъд аз соли ҳисоботи.

